

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI

„SEKUNDÁRNÍ PŘEDLOŽKY (V RUSKO-ČESKO-UKRAJINSKÉM KONTEXTU)“,

vypracovanou Veronikou Řezníčkovou

Prepozice mají nezastupitelnou funkci při strukturaci textu, znamenají prvek organizující vztahy mezi jednotlivými větnými členy.

Předkládaná diplomová práce V.Řezníčkové je založena na sémanticko-funkční analýze sekundárních předložek v rusko-česko-ukrajinském kontextu, konkrétně v současných publicistických textech. Jako objekt podrobného zkoumání posloužily diplomantce sekundární prepozice s kauzálním významem (resp. s významem přípustky, podmínky a příčiny, kdy samotná příčina může být vyvolána původcem, nositelem děje či stavu nebo objektem děje) – jednak těch, které jsou lingvisty takto obecně přijímány (*в связи, ввиду, благодаря*), jednak takových, jejichž kauzální význam autorka stanovuje na základě jejich strukturovaného sémantického rozboru, samozřejmě s přihlédnutím k širšímu kontextu (např. *в рамках, на основе*). K takovému rozboru mohla diplomantka přistoupit až po precizně zvládnutém teoretickém vstupu, kdy k předložce jakožto k obecně přijímanému synsémantickému slovu musela zaujmout vlastní stanovisko. Diplomantka prostudovala veškerou dostupnou literaturu českých, ruských i ukrajinských autorů, kteří předložku nahlížejí zdaleka nejednoznačně: od zavrnutí předložky jakožto slova (A.A.Potebňa), přes její chápání jako pomocného neplnovýznamového slova až k udělení předložce statutu slova s lexikálně sémantickým významem (E. Pauliny, F. Čermák, R. Blatná, I.K. Kučerenko aj.). Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že problematika sekundárních prepozic je nutně rozpracována v takových renomovaných zdrojích, jako jsou např. akademické mluvnice české i ruské, opak, bohužel, zůstává pravdou, neboť tematikou sekundárních předložek se zde lingvisté zabývají zcela okrajově. Až novější práce sémaziologické reflektují segmentaci synsémantických slovních druhů, převážně však částic a spojek.

Předložka v sobě nemá prvotně zakódovaný prvek aserce, lze ji však vykládat prostřednictvím plnovýznamových slov, tzn. slov výchozích, motivujících apod. v širokých kontextových souvislostech. Tak například segmentace významu sekundární předložky *благодаря чему* (díky čemu) by mohla vypadat přibližně takto: příznivá okolnost, sled příznivých okolností, událostí rozvíjejících další dějové linie, různé fáze vývoje děje, neuskutečnitelnost děje s negativním dopadem, pozitivní hodnocení aj. Diplomantka při analýze vybraných sekundárních předložek uplatnila takovýto strukturovaný sémantický přístup, což jí umožnilo

například u již citované předložky *díky čemu (zásluhou koho čeho)* s významem příčiny vyvolávající pozitivní činnost uvidět i příčinu nepříznivého děje (srov. str.81). Analogické příklady v češtině potvrdily její obdobnou významovou platnost i v tomto jazyce, kdy se *díky (komu čemu)* často používá v ironickém smyslu místo předložky *kvůli (komu čemu)*. V této souvislosti je třeba rovněž pozitivně ocenit diplomantčinu snahu o systémové vyhledávání víceslovných ekvivalentů, případně synonymních řad, pro druhý, případně třetí srovnávaný jazyk a postulování shod a rozdílů na základě analyzovaných příkladů z publicistiky ve všech třech zkoumaných jazycích.

Za přínosné (i z hlediska praktického využití) považuji závěry V. Řezníčkové učiněné na základě provedeného srovnání širšího lexikálního okolí (kolokací) kauzálních předložek v rámci českého (zde se opírá o monografii R.Blatné) a ruského národního korpusu, a rovněž závěry ohledně přibližně stejných vývojových tendencí kauzálních sekundárních předložek v současných publicistických textech v obou srovnávaných jazycích. Ukazuje se totiž, že tradiční, typicky kauzální prepozice typu *no причине/no поводе (z příčiny/důvodu)* jsou na ústupu, vlastně se v publicistických textech vyskytují jen ojediněle. Zajímavou a bezesporu přínosnou je i její analýza sekundárních prepozic s prvotním významem determinacním (*např. в рамках/в rámci, на основе/на základě*), které v určitých kontextech tento význam pozbývají a nabývají významu kauzálního.

Autorka precizně formuluje svá stanoviska v teoretické části i závěry, v nichž se snaží o komplexní zhodnocení všech vztahů, do nichž vstupují sekundární předložky na úrovni sémantické syntaxe. Detailní náhled kauzálních sekundárních předložek umožnil autorce odhalit genezi vztahů, jež tyto prepozice na úrovni výpovědi organizují a potvrdit její teoretické východisko, že analyzované sekundární předložky jsou nositelkami sémantických obsahů i pragmatických významů.

Práci navrhuji k obhajobě a doporučuji hodnotit známkou **výborně**.

V Praze, 16.9.2008

PhDr. Věra Lehdělová, CSc.
